

Sokratik Sorular

Robert Fisher*

Çeviren: Ediz Dikmelik

Sokratik sorular; işlenen ders ister tarih, ister görsel sanatlar, ister fen bilgisi olsun, her konuşmaya titizlik getiren türde sorulardır. Ana sınıfından üniversiteye tüm eğitim seviyelerinde, okulda, evde ya da hayatın içinde kullanılabilirler. Bir tartışmayı; anekdotların, bilgi kırıntılarının ve desteksiz gözlemlerin plansızca değiş tokuş edildiği bir sohbet olmaktan uzaklaştırıp amaçlı ve yönü belli bir tartışmaya dönüştürürler. Nihai amaç bu soruların öğrencilerin kendi kendilerine sordukları içselleştirilmiş sorular haline gelmelerini sağlamaktır. Sahiden de bir sorgulamanın etkililiğini değerlendirmenin kriterlerinden biri, öğrencilerin sordukları soru sayısı ile öğretmenin sorduğu soru sayısını kıyaslamaktır. Araştırmalar, öğretmenlerin genelde daha az sayıda ve daha iyi sorular sormaları gerektiğini gösteriyor. Peki bu “iyi sorular” hangileri? Sokratik soruların belirli bir listesi olmasa da, aşağıdaki liste hem açık ve Sokratik olan, hem de daha iyi düşünmeye davet eden soruların bir özetini veriyor.

1 Açıklama arayan sorular

1. Bu söylediğini açıklayabilir misin?
2. ... derken ne kast ediyorsun?
3. Bir örnek verebilir misin?
4. Bu söylediğin bize nasıl yardımcı oluyor?
5. Soru sormak isteyen var mı?

2 Destek ve kanıt arayan sorular

1. Neden öyle düşünüyorsun?
2. ... olduğunu nereden biliyoruz?
3. Gerekçelerin neler?
4. ... olduğunu düşünmek için bir kanıt var mı?
5. Bir karşı örnek bulabilir misin?

3 Alternatif görüşleri arayan sorular

1. Başka bir şekilde ifade edebilir misin?
2. Bu konuda başka bir görüş var mı?

*Fisher, R. (2013). *Teaching Thinking: Philosophical Enquiry in the Classroom* (4th ed.). London: Bloomsbury Academic.

3. Ya birisi ... gibi bir iddiada bulunsaydı?
4. Sana katılmayan birisi ne derdi?
5. Bu görüşler/fikirler arasındaki farklar nelerdir?

4 Sonuçları ve çıkarımları arayan sorular

1. Bu söylediğinden ne çıkarabiliriz?
2. Bu söylediğin önceden söylenenlerle uyuyor mu?
3. Bu söylediğinin sonuçları neler olabilir?
4. Bu konu hakkında genel bir ilke olabilir mi?
5. Bunun doğru olup olmadığını nasıl sınırdık?

5 Sorgulama süreci hakkında sorular

1. Bu konuda soru sormak isteyen var mı?
2. Bu soru ne tür bir soru?
3. Bu soru bize nasıl yardımcı oluyor?
4. Buraya kadarki tartışmayı özetleyebilecek olan var mı?
5. Soruyu ya da problemi yanıtlamaya yaklaştık mı?